

A vallásosság és a családi szerepek összefüggéseinek vizsgálata

Bevezetés

A vallásosság és a családi szerepek összefüggése összetett téma, amelyet különböző szempontokból lehet megközelíteni. Az összefüggések elemzése sokféle kulturális, vallási és társadalmi kontextustól függ. A vallás és a család mindig központi szerepet játszott az emberek életében és a társadalmi struktúrákban. A vallás meghatározó tényező az egyén személyes értékrendjének és identitásának kialakításában, magában foglalva számos kulturális és társadalmi normát. Engler (2017), illetve Kopp és Skrabski (2020) eredményei azt mutatják, hogy a családi hagyományok ápolása, a család összetartása szoros összefüggést mutat a vallásos értékrend elfogadásával, megélésével. Ezzel egyidejűleg a családi szerepek és az azokhoz kapcsolódó elvárások is meghatározó módon alakítják az egyén életét, befolyásolva mindennapi döntéseit és kapcsolatait.

Tanulmányunk célja, hogy feltárja a vallás és a családi szerepek kapcsolatát, kölcsönhatását. Vajon hogyan formálja a vallásos életmód a családi életet, és milyen módon befolyásolja a családi szerepek betöltését?

A fogalmak konceptualizálása

A család és a vallás fogalmának rövid áttekintése után térünk rá együttes értelmezésükre, egymással való összefüggésük vizsgálatára. A család fogalmának meghatározására és jellemzőinek összegyűjtésére különböző társadalomtudományi definíciókat találhatunk. Cseh-Szombathy (1979) a család fogalmának meghatározásához a család jellegzetességeit csoportosítja többféle szempontból. A család fogalmának meghatározása a legtöbb esetben valamilyen szempont kiemelése alapján történik. Ernest W. Burgess (1972) nevéhez köthető a család legelterjedtebb meghatározása, mely szerint a család olyan egység, amelyet egymással interakcióban álló személyek alkotnak, akik családi életük során különböző szerepeket töltenek be: férj, feleség, szülő, gyermek. Számos kutató (Kozma, 1999, 2001; Mészáros, 2009;

Schanda, 2022; Engler és Pári, 2022; Gyorgyovich és Pári, 2023; Fűrész, 2021) úgy tekint a családra, mint a társadalom legkisebb egységére, amely a leginkább formálja az ember személyiségjegyeit. A családtagok azonban nemcsak egymás mellett élnek, hanem kapcsolódnak egymáshoz, figyelnek egymásra, egységet alkotnak (Bognárné, 2016).

Komlósi Sándor (1998) szerint a fókusz azokra a nevelési folyamatokra helyezendő, melyek a szülők hozzáállásától, értékrendjétől, nevelési elveitől nagymértékben függenek. Kozma Tamás (2001) szerint a család nem más, mint egy olyan együttélési forma, amelyben legalább két generáció él együtt, eltérő nemű személyek alkotják, és egyfajta szeretetkapcsolatban élnek. Andorka Rudolf (2006) szerint a család olyan együtt élő kiscsoport, amelyben a tagokat házassági vagy vérségi kapcsolat köti össze.

A családnak – számos szocializációs funkciója mellett – témánkat illetően hangsúlyoznunk kell a vallási szocializációban betöltött szerepét is, hiszen a családtagok által képviselt értékrend mintaadásként szolgál (Bognárné, 2016; Engler és Pári, 2022). Pusztai Gabriella (2009) szerint a szülők nevelési elveinek megvalósulásában nagy jelentősége van a vallásosságuknak, mert az kihat az egész család életére. Tomka Miklós (2008) pedig azt hangsúlyozta, hogy a gyermek társadalmi és kulturális tőkéjére is hatást gyakorol a generációk között megtapasztalható elkötelezettség és példamutató magatartás a vallásos szülők esetében.

Már a fentiekből is látható, hogy a vallás egyfajta érték- és normarendszer, amely hat az emberek mindennapi életére, a napjainkat jellemző értékluralizmusban is meghatározók a tradicionális értékek (Keller, 2010; Pusztai, 2020; Major et al., 2023). A vallásosság lényeges területe a nevelésszociológiának, amely a vallásos nevelés tényezőinek, aktorainak együttes hatását vizsgálja. Émile Durkheim (2004) szerint a vallásnak értékjelölő szerepe van, miközben a modernitásnak köszönhetően mindenki maga döntheti el, hogy

az értékpluralizált világban mit tart fontosnak továbbadni a családjában (Major et al., 2023). Székely András és munkatársai (2023) vizsgálatának eredménye, hogy a vallásnak erkölcsi szabályozó szerepe van a társadalomban, és pozitív hatást fejt ki a családi állapotra, a családi életre is. A Hungarostudy 2021 felmérés eredményeit vizsgálva megállapították, hogy a vallásossággal összefüggenek a házassággal kapcsolatos attitűdök, a vallásosabbak elkötelezettebbek a házasság intézményével kapcsolatban, ahogy a gyermekvállalási szándékokban is (Papházi et al., 2022), ezzel együtt pedig a gyermekvállalás elutasításában a vallásosság kevésbé jelenik meg (Pári és Balog, 2022; Pári et al., 2022). A vallás fontosságát tekintve a korábbi (2002, 2006, 2013) Hungarostudy felmérések eredményét megerősítette a 2021-es vizsgálat is, mely szerint a vallás fontosságával a nem és az életkor mutat összefüggést.

Vallás és családi értékrend

A vallás tradicionálisan támogatja és erősíti a családi értékeket és szerepeket. A vallási közösségek fontosnak tartják a családi kötelezettségeket, és hitelesnek tartják azokat az értékeket és szerepeket, amelyek a családi egység és harmónia fenntartását szolgálják. Ilyen lehet például az összetartozás, a támogatás, az együttműködés, az áldozatkészség és más hasonló értékek. A vallás hatással van a családtagok magatartására, és arra is, hogyan oszlanak meg a szerepek a házastársak között (Pusztai, 2020), mik a gyermeknevelési elvek. A kutatások nemcsak azt vizsgálják, hogy a vallás támogatja-e a gyermeknevelést, hanem azt is, hogy milyen módon és miért lehet adaptív, vagyis alkalmazkodó a szülői nevelés szempontjából. Az „adaptív” kifejezés arra utal, hogy a vallásos nevelési gyakorlatok vagy értékek hogyan segíthetik a szülőket gyermekeik nevelésében, és hogyan lehetnek előnyösek a gyermek fejlődése szempontjából. A kutatások arra töreksenek, hogy megértsék ezeknek a vallási gyakorlatoknak és értékeknek a hatását, valamint hogy miként lehetnek hasznosak és hatékonyak a gyermeknevelésben (Goekey-Morey és Cummings, 2017; Pusztai et al., 2024).

A családi szerepek és a vallásosság szorosan kapcsolódnak a hagyományok és értékrendek átadásához. A családban betöltött szerepek, például a szülők szerepe hatással lehet a gyerekek vallásos nevelésére és értékrendjére (Pusztai és Engler, 2022). Rosta Gergely és Pusztai Gabriella (2022) szerint a későbbi vallásosság valószínűségét erősen növeli az otthoni

vallásos nevelés, s ha valaki nem kapott vallásos nevelést a családjában, kisebb az esélye, hogy később vallásosnak vallja magát. A két kutató eredményei azt mutatják, hogy a tradicionális, konzervatív értékek preferálását is befolyásolja a családban kapott vallásos nevelés.

A vallás gyakran meghatározza a nemek közötti szerepeket a családban és a társadalomban. Egyes vallási hagyományokban a férfiaknak és nőknek eltérő szerepeik vannak a családban, és ez befolyásolhatja a házasság, a gyermeknevelés és az otthoni munkamegosztás szokásait. A vallásosság térbeli modellezése például a családformálódás szempontjából jellemző, ahogy gazdasági szempontok szerint is, viszont a gyermekvállalással kapcsolatban például egyes társadalmi csoportokban és területi egységekben eltérően alakulhat. Tulajdonképpen „nem feltétlenül igaz az általánosságban, hogy ahol magasabb a foglalkoztatottság, illetve kiszámítható jövedelemre (anyagiakra) tesznek szert a munkavállaló férfiak, ott a házasságkötés és a gyermekvállalás magasabb is” (Pári, 2014: 360).

Read (2003) úgy véli, a vallásosság intenzitása az, ami befolyásolja a nemi szerepekhez való hozzáállást. Pusztai Gabriella kutatásának (2020) eredményei alapján a vallásosság összefüggést mutat a hagyományos nemi szerepek fenntartásával. A vallásos emberek házassága stabilabbnak mutatkozik, tartósabb. Továbbá a vallásos emberek általában több gyermeket vállalnak, és a gyermekekre nagyobb figyelem jut a szülők részéről. A kutató úgy tapasztalta, hogy a vallásosság pozitív hatással lehet a családi életre és a gyermeknevelésre, különösen a hagyományos nemi szerepek tiszteltetésével és a szülői figyelem iránti elkötelezettséggel.

Fényes Hajnalka és Pusztai Gabriella (2020) szerint a munkahely, az oktatásban való aktív részvétel, illetve a szociális ellátórendszer hatást gyakorol a nemek közötti, családon belüli szerepmegosztásra, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a tömegkommunikációs és közösségi platformok növekvő befolyása ellenére a családon belül megtapasztalt szerepfelfogás a döntő. Pusztai és munkatársai (2023) kutatása szerint a szülők vallásossága pozitív hatással van mind az otthoni, mind az iskolai szülői szerepvállalásra. Más szóval a vallásos szülők hajlamosabbak arra, hogy aktívan részt vegyenek gyermekeik nevelésében és oktatásában, otthon és az iskolában egyaránt, nagyobb figyelmet fordítanak a gyermekeikre, aktívan részt vesznek az oktatásukban és nevelésükben.

Pongrácz Tiborné (2005) ezredfordulós kutatási eredményei azt mutatták, hogy az emberek a kétkeresős családmodell ellenére is inkább a tradicionális nemi szerepfelfogással azonosultak, majd a 2010-es években kismértékben inkább a modern nemi szerepek váltak elfogadottá (Pongrácz és S. Molnár, 2011). A családi szerepek közül ezért külön is megvizsgálhatjuk az apaszerepet. Jørgen Lorentzen (2015) szerint beszélhetünk „családért” és „családban” szerepekről. Előbbi akkor hangsúlyos, ha az apa a család anyagi biztonságának megteremtéséért tesz sokat, utóbbit pedig azokra vonatkoztathatjuk, akik aktívan részt vesznek a család életében és a gyermeknevelésben. Pusztai és Fényes (2020) friss eredménye szerint megerősödött a családi életben, a gyermeknevelésben egyre inkább részt vevő apák jelenléte, de továbbra is egyaránt fontos a nők és a férfiak szerepe, kereseti és családon belüli munkamegosztása.

Gyökössy Endre (2015) szerint négyféle házasságtípust különböztethetünk meg aszerint, hogy mi van a fókuszban. Eszerint beszélhetünk párközpontú házasságról, amely igen erős, tartós kapcsolaton alapul, és amelyben a gyermeket Istentől kapott ajándéknak tekintik. A következő a gyermekközpontú házasság, amelyben sokszor a gyermek köti össze az egymástól egyébként eltávolodott feleket. A harmadik a szülőközpontú házasság, amelyben a felnőttek még igen erősen kötődnek a saját szüleikhez, végül a negyedik a barát- és társaságközpontú házasság, amelyben a baráti kör a társ elé kerülhet. E típusok vizsgálatakor látható, hogy a családi szerepek milyen mértékben valósulnak meg, mi hangsúlyosabb. A családtagok egymással kialakított kapcsolata hatással van a család értékátadó nevelésére, ezért a közös értékrend kialakítása, elfogadása nélkülözhetetlen (Bognárné,

2016). Mindez segíthet megérteni, hogy a vallásosság hogyan befolyásolhatja a házassági és családi dinamikákat. Például hogyan alakulnak ki és milyenek a házastársi kapcsolatok, milyen szerepet játszik a vallás a gyermeknevelésben és a család értékrendjének kialakításában? Segíthet annak megértésében is, hogy a különböző vallási háttérű emberek hova helyezik a vallási értékeket és prioritásokat a családi életben. Például hogyan alakulnak ki és milyenek a konfliktusok, milyen megoldási stratégiákat alkalmaznak. Összességében ez összekapcsolhatja a vallásosságot és a családi értékeket, valamint jobb megértést nyújthat arról, hogy hogyan működik ez a kapcsolat a különböző házasságtípusok és családi dinamikák révén. Földvári Mónika és Harrach Gábor (2016) a European Social Survey 2012 és az European Values Study 2008-as adatbázisokra, illetve a 2001-es és 2011-es népszámlálási adatokra támaszkodva megerősítik, hogy az emberek szerint az életben nagyon fontos vagy fontos a család megléte, és a modernizációs tendenciák ellenére továbbra is a materiális és a tradicionális értékek a dominánsak. A családon belüli szerepeket illetően nem találtak nagy különbséget a felekezethez tartozók és nem tartozók között, egyaránt úgy gondolják, hogy a gyermek boldogságához anyára és apára is szükség van, ugyanakkor elmondható, hogy a vallásosabb emberek hagyományos családfelfogása szerint kiemelkedően fontos az apa és az anya jelenléte. A családon belüli munkamegosztás és a vallásosság közötti összefüggést illetően eredményeik alapján nincsenek szignifikáns eltérések a vallásosak és nem vallásosak között. A gyermekért és az otthonért való közös felelősségvállalással a vallásosak és a nem vallásosak egyaránt egyetértenek, ebben sincs markáns különbség a két csoport között.

Módszertan

A vizsgálati minta

Vizsgálatunkba az ISSP által 1994-ben, 2002-ben, 2012-ben és 2022-ben felvett adatbázisokat vontuk be. Az adatok tisztítása és a kérdések standardizálása után összesen 4537 személy adatait vontuk be az elemzésbe (1994: $n = 1491$; 2002: $n = 1008$; 2012: $n = 1011$; 2022: $n = 1027$). Az adatokat az IBM Statistics 26 programmal vizsgáltuk, és logisztikus regresszióval elemeztük.

A vizsgált kérdések standardizálása

A szociodemográfiai adatok standardizálásához szükség volt a különböző időpontokban, különböző módon felvett adatok közös vizsgálatára. A településtípust két nagy csoportra bontottuk: város, község; a végzettséget három csoportra: nincs érettségije; érettségi a legmagasabb végzettsége; van felsőfokú végzettsége.

Elemzésünk során először áttekintettük, hogy a vallásosság mértékét célzó kérdésekre adott válaszok hogyan alakultak a négy adatfelvétel során. Mivel a felekezet, az egyházhoz tartozás keveset árul el az egyén vallásosságáról – és az erre vonatkozó kérdést nem egészen ugyanabban a formában és csak az utolsó két felmérés során tették fel –, ezt nem vizsgáltuk magyarázó változóként. Ami adhat némi támpontot, az a templomba járás gyakorisága.

A templomba járás elemzéséhez szükség volt a négy adatfelvétel során gyűjtött válaszok standardizálására, mind a kis elemszámú csoportok megszüntetése, mind a különböző módon feltett kérdések közös vizsgálata érdekében. Ezért ötfokú skálát hoztunk létre: 1 – hetente többször jár templomba;

2 – havonta többször jár templomba; 3 – évente többször jár templomba; 4 – ritkábban, mint évente jár templomba; 5 – soha nem jár templomba. A skála kialakításának alapja a feltett kérdések összehasonlíthatósága úgy, hogy minden adatfelvétel minden válasza egyértelműen besorolható legyen. Mivel a „hetente többször” és a „soha” item minden adatfelvétel során megjelent, ezek lettek a skála végpontjai. A „hetente” – „havonta többször” és más megfogalmazásban megjelölő, de hasonló jelentésű itemekből hoztuk létre a „havonta többször” elemet. Az „évente többször” elembe a „havonta” és az „évente többször” itemeket megjelölő személyeket vontuk be. A további templomba járók a „ritkábban, mint évente” kategóriába kerültek.

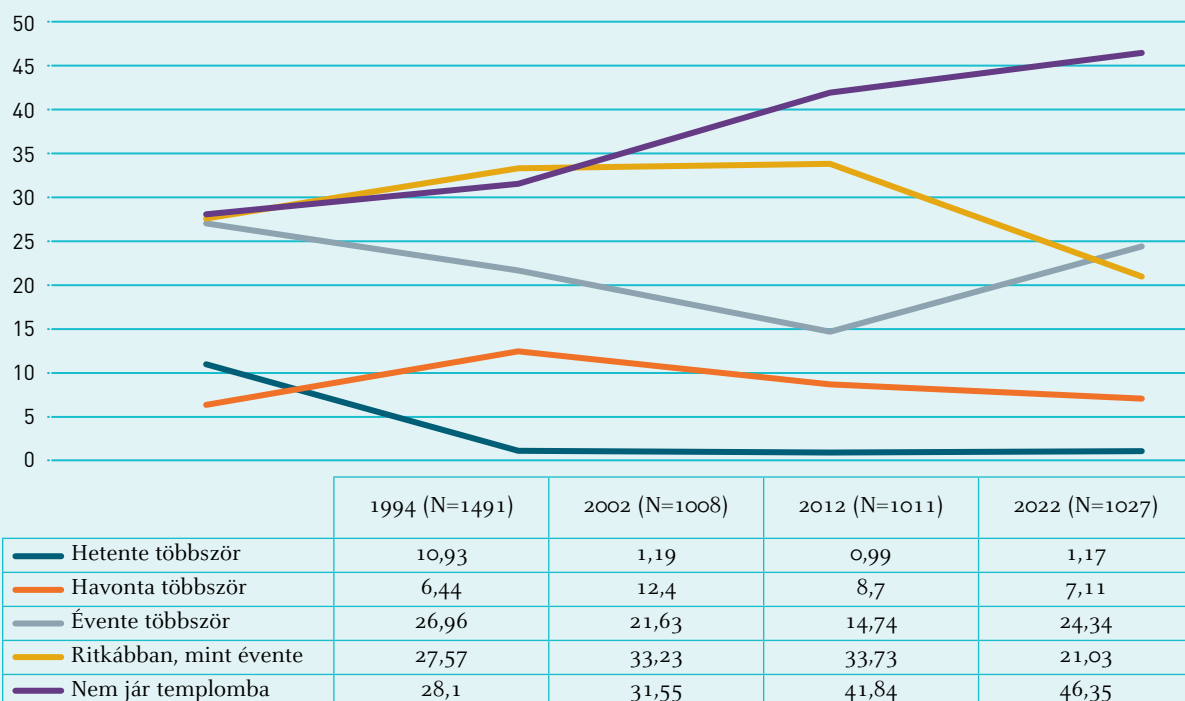
A vallásosság alakulásának bemutatása

A templomba járás gyakorisága

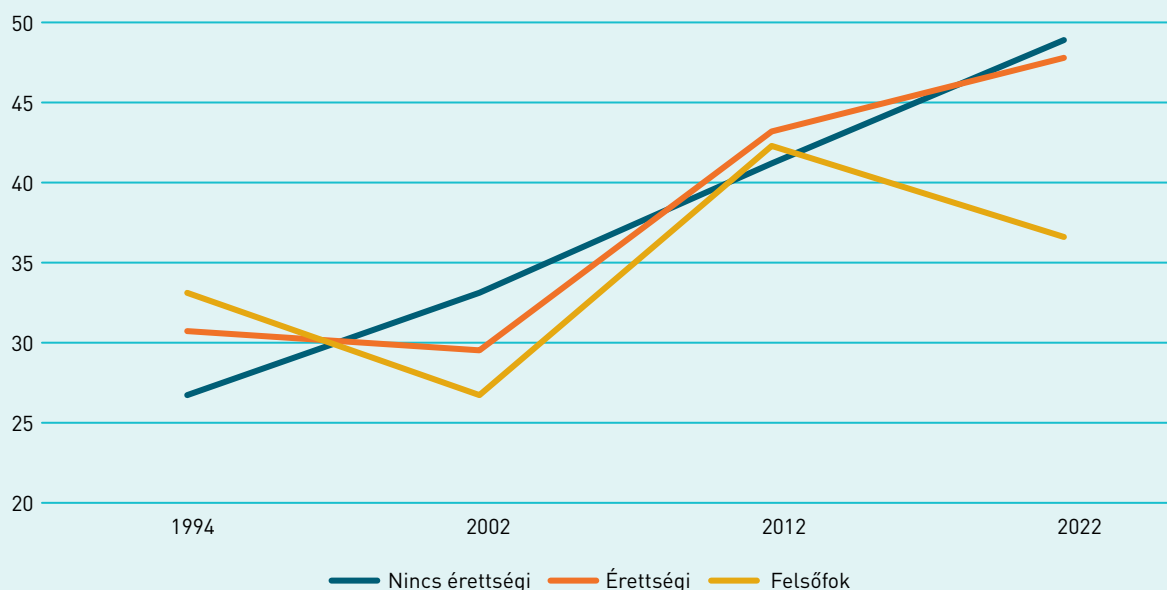
Habár a templomba járás is csak az egyik dimenziója a vallásosságnak (Székely, 2008, Rosta, 2011), annyit valamennyire elárul a válaszadóról, hogy a vallással kapcsolatban alapvetően elutasító attitűdje van-e, azaz sosem jár templomba, vagy legalább esetenként, illetve gyakrabban, de megjelenik. Mivel a templomba járás gyakorisága sokat elárul az egyén valláshoz, egyházakhoz való viszonyáról –

valószínűleg többet jelent a vallás annak, aki havonta többször, esetleg akár hetente többször is jár, mint annak, aki csak évente vagy annál is ritkábban –, a különböző gyakoriságokra adott válaszok arányainak alakulását külön is megnéztük (Függelék, 1. táblázat).

1. ábra: A templomba járás gyakoriság szerinti arányai 1994 és 2022 között (%)

2. ábra: A templomba nem járók arányának alakulása végzettség szerint 1994 és 2022 között (%)

Rosta (2011) szerint 1991-ben 13 százalék volt a heti rendszerességgel templomba járók aránya, és ez az arány azóta egyre csökken. Az ISSP-felmérés az ennél is gyakrabban, azaz hetente többször templomba járók arányát mérte, mely 1994 óta nagymértékben csökkent, a teljes lakosság körében 11 százalékról 1,17 százalékra. Ez a csökkenés elsősorban 1994 és 2002 között következett be, azóta egy százalék körül mozog. A havonta többször – tehát például hetente, hétvégén, de esetleg csak két-három hetente – templomba járók aránya 1994 után először emelkedést mutatott, majd visszaállt a hét százalék körüli szintre (1. ábra).

A templomba évente többször járók aránya 2012-ig csökkent, utána újabb emelkedés figyelhető meg. Arányukat tekintve azok is kevesebben vannak, akik egy évnél ritkábban járnak templomba – vagyis nem utasítják el a vallást, de kifejezett érdeklődést, elkötelezettséget sem tanúsítanak. Az eredmények alapján feltételezhető, hogy az évente többször járók és a ritkábban mint évente járók csoportjai közt volt mozgás a felmérések során.

A templomba nem járók azok, akik valamilyen okból határozottan elutasítják a vallásosságnak ezt a formáját – vagy akár magát a vallást. A teljes mintában folyamatosan nőtt az arányuk, 28,1 százalékról 46,4 százalékra. 2022-ben a férfiaknak több mint a fele nyilatkozott így a nők 42 százalékával

szemben (Függelék). Érdekes megemlíteni, hogy a nők körében folyamatos a növekedés, míg a férfiak körében 2012 óta nincs jelentős változás, ami összhangban van azzal, hogy a férfiak közt az utóbbi időben kevésbé csökken a vallásosság (Székely et al., 2022).

Érdekes eredmény, hogy az alacsony végzettséggel vagy érettséggel rendelkezők körében a havonta többször templomba járók aránya 1994-hez képest nem változott (bár 2002-re nagymértékben nőtt, aztán visszacsökkent). Míg az alacsony végzettségűek esetén 2022-ben nyolc százalék alatt maradt, az érettséggel rendelkezők közt pedig csupán 4,4 százalék, addig a felsőfokú végzettségűek körében a legmagasabb az arányuk: tíz százalékuk számolt be erről, vagyis a magasabb végzettségűek nagyobb arányban járnak havonta templomba (Függelék).

Ugyanakkor míg az alacsonyabb végzettséggel, illetve érettséggel rendelkezők körében a templomba nem járók aránya folyamatosan nő, addig a felsőfokúak körében ez az arány 2012 óta csökken. 2022-ben a magas végzettségűek közt voltak a legkisebb arányban azok, akik nem járnak templomba, míg 1994-ben még közülük kerültek ki többen (2. ábra).

Külön érdemes az életkor szerinti változásokat nézni. A legfiatalabbak (18–29 évesek) közt elemző arányban vannak (1994: 7,2%; 2022: 1,7%)

a hetente vagy havonta rendszeresen templomba járók (az alacsony elemszám miatt ezek az adatok nem megbízhatók), 30 és 64 év között öt százalék körül, 65 évtől felfelé 14 százalék felett fordulnak elő. Az évente többször vagy ritkábban templomba

járók arányai életkor szerint nem különböznek jelentősen (*Függelék*).

Felekezeti besorolás szerint az egyházhoz tartozók egyharmada egyáltalán nem jár templomba, a nem vallásosak 16 százaléka azonban valamilyen gyakorisággal jár (*Függelék*).

Családi szerepek és vallásosság 1994 óta

A család mint az alapvető, legszorosabb környezet, amelyben felnőttünk, nagymértékben befolyásolja gondolkodásunkat, és ezért az otthonról hozott minták – mind a cselekedetek, mind az attitűdök terén – erősen hatnak arra a családra, amelyet mi hozunk létre, alakítunk ki (Pusztai, 2020). A váláshoz, vallásgyakorláshoz való viszonyunk jelentős része is ebből a környezetből ered, ez alapozza meg hipotézisünket, hogy a családi szerepek, a velük kapcsolatos attitűdök, valamint a vallásosság között összefüggés található. Feltételezzük, hogy a hagyományosabb, vallásosabb családi környezet erősebben köthető a hagyományos(abb)nak mondható családi szerepekhez, amelyek esetében a férfi felelős nagyobb mértékben a család fenntartásáért, míg a családtagokról való gondoskodás inkább a nő, az édesanya feladata. Hipotézisünk vizsgálatához fel kívántuk használni azokat a családhoz, családi szerepekhez való viszonyt kifejező válaszokat, amelyek az ISSP-felmérésekben 1994 óta rendelkezésre állnak, hogy ne csak a kapcsolatról, hanem annak alakulásáról is kapjunk információt. Emellett a családi szerepekre vonatkozó, csak 2022-ben feltett kérdéseket is megvizsgáltuk. Mivel az egyes alcsoportokban alacsonyak az elemszámok, az elemzéshez két csoportot alakítottunk ki. A templomba járás gyakorisága nagyon sok tényezőtől függhet, ezért a határt ott húztuk meg, hogy a megkérdezett jár-e bármilyen gyakorisággal templomba – azaz valamilyen módon kapcsolódik a vallásossághoz –, vagy úgy nyilatkozott, hogy egyáltalán nem. A határozott álláspontot képviselőket (nem járnak templomba) tekintjük nem vallásosnak, akik pedig bármilyen ritkán, de járnak, azokat az elemzésünkben vallásosoknak tekintjük. Meg kell jegyezni, hogy ez a vallásosságnak igen tág értelmezése, hiszen róluk csak annyit feltételezhetünk, hogy nem utasítják el a vallásosság templomhoz kötött, rituális formáját, az életükben betöltött egyéb szerepéről nincs információ.

A vallásosságnak ezt a dichotóm mutatóját összevetve a családi szerepekre vonatkozó különböző attitűdökkel, gyakorlattal csak kevés helyen találtunk kapcsolatot (Pári, 2014). Bár néhány esetben lehet összefüggés a vallásosság és a családi élet között, általánosságban nem találtunk szoros kapcsolatot a két tényező között. Az alábbiakban két olyan kérdéssort tekintünk át, amelyekben az összefüggés bizonyos mértékig kimutatható volt.

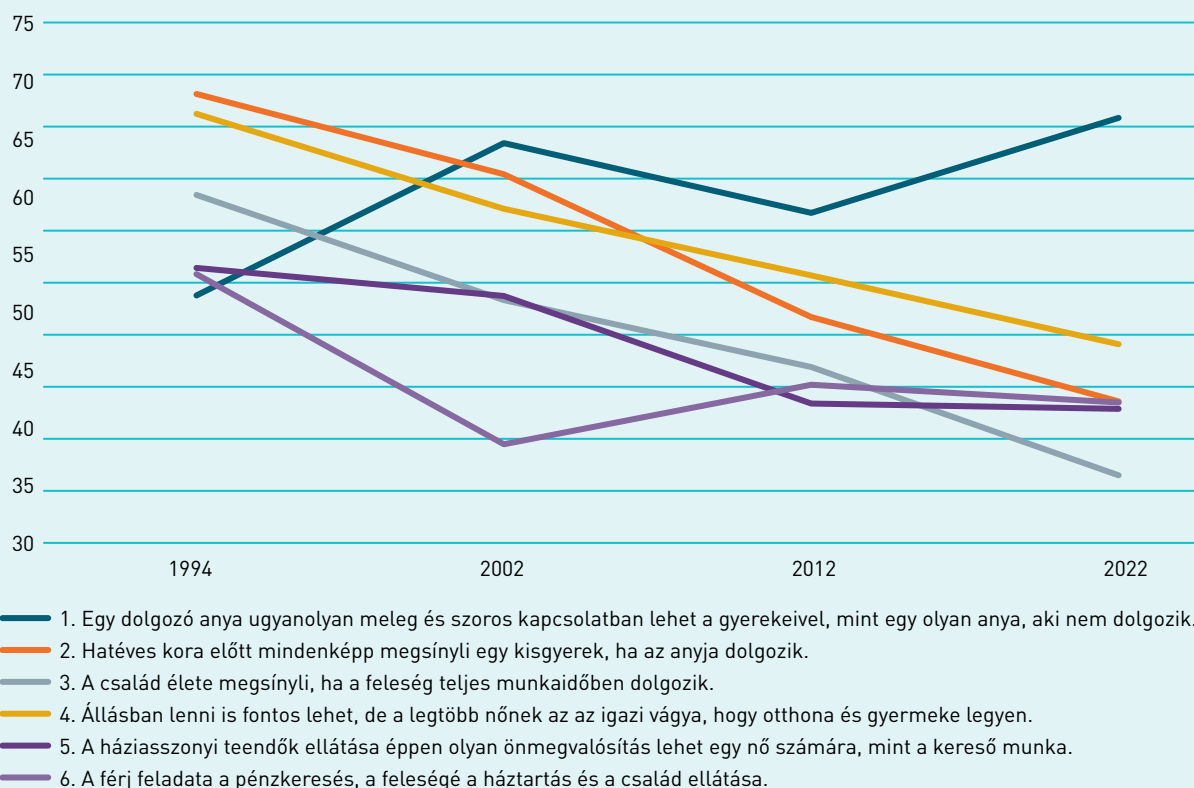
Az édesanya munkavállalásával, otthoni teendőivel kapcsolatos attitűdök és a vallásosság, 1994–2022

Az édesanya munkavállalásával kapcsolatos kérdések 1994 óta szerepelnek az adatbázisban, így arra is volt lehetőség, hogy az elmúlt harminc év alatt esetleg bekövetkezett változásokat kimutassuk. A munkavállalással kapcsolatban az alábbi kérdéseket vizsgáltuk:

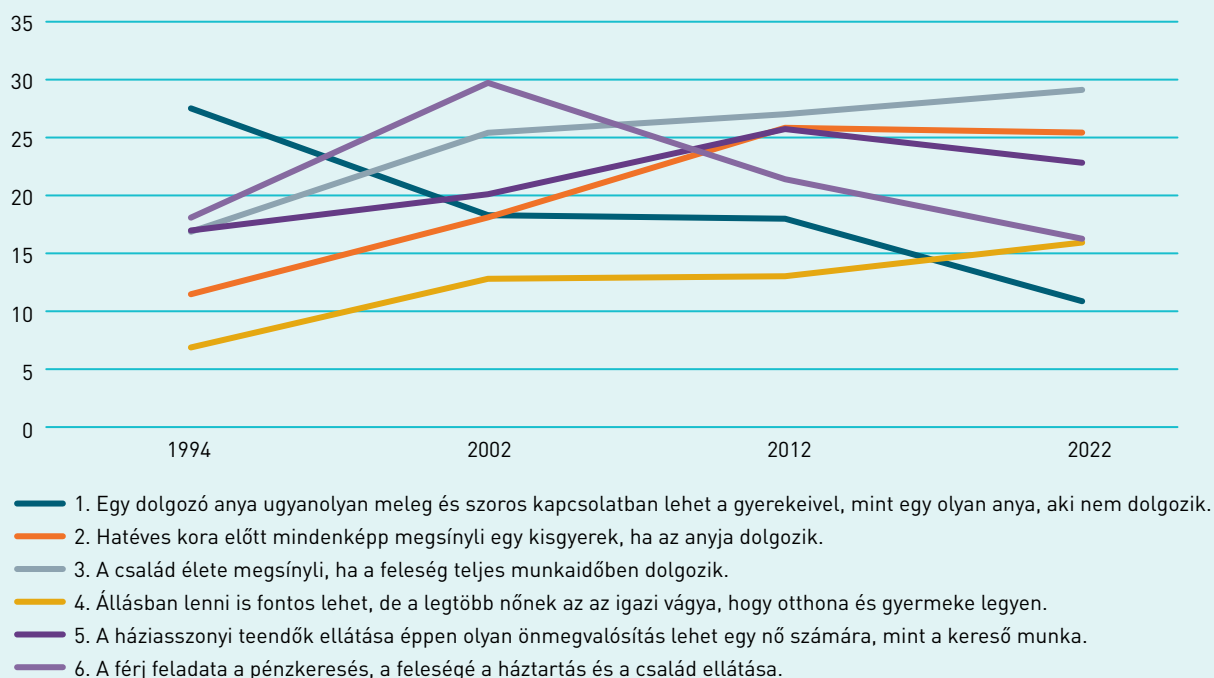
- Egy dolgozó anya ugyanolyan meleg és szoros kapcsolatban lehet a gyerekeivel, mint egy olyan anya, aki nem dolgozik.
- Hatéves kora előtt mindenképp megsínyli egy kisgyerek, ha az anyja dolgozik.
- A család élete megsínyli, ha a feleség teljes munkaidőben dolgozik.
- Állásban lenni is fontos lehet, de a legtöbb nőnek az az igazi vágya, hogy otthona és gyermeke legyen.
- A háziasszonyi teendők ellátása éppen olyan önmegvalósítás lehet egy nő számára, mint a kereső munka.
- A férj feladata a pénzkeresés, a feleségé a háztartás és a család ellátása.

A kérdésekre ötfokú Likert-skála segítségével lehetett válaszolni, amely a „teljesen egyetért”-től az „egyáltalán nem ért egyet”-ig terjedt, a középső értéket azok választhatták, akiknek nincs határozott álláspontjuk az adott kérdésben.

3. ábra: Az édesanya munkába állásával, otthoni teendőivel kapcsolatos állításokkal egyetértők aránya (teljesen egyetért, illetve egyetért) az ISSP-vizsgálatokban (1994, 2002, 2012, 2022)

4. ábra: Az édesanya munkába állásával, otthoni teendőivel kapcsolatos állításokat elutasítók aránya (nem ért egyet, illetve egyáltalán nem ért egyet) az ISSP-vizsgálatokban (1994, 2002, 2012, 2022)

A vizsgálathoz dichotóm változókat képeztünk a kérdésekből. Minden állítás esetén létrehoztuk az „egyetért – nem ért egyet”, illetve az „elutasítja – nem utasítja el” változókat. A dichotomizálás célja az volt, hogy azokat, akik valamilyen álláspontot képviselnek, egyértelműen megkülönböztessük a közepén álló bizonytalanoktól. Az így létrehozott dichotóm függő változók és a magyarázó változók (vallásosság, a megkérdezettek neme, életkora, végzettsége és a település típusa) közötti lineáris kapcsolat erősségének és irányának vizsgálatát bináris logisztikus regresszióval végeztük el.

A dichotomizálás után a különböző kategóriákba eső válaszadók arányát a 3. és 4. ábra mutatja.

Az első állítás esetén, azaz hogy egy dolgozó anya is ugyanolyan meleg, szoros kapcsolatot tud ápolni a gyermekével – ami a szerepeket illetően gyakorlatilag fordított állítás –, 2002-re volt nagyobb növekedés, majd a 2012-es visszaesést követően 2022-eshez hasonló szinten, 70 százalék körül volt az egyetértők aránya. Ennek az állításnak az elutasítottsága 1994 és 2002, majd 2012 és 2022 közt csökkent, így 2022-re harmadára, 10,9 százalékra esett vissza azoknak az aránya, akik ezt határozottan elutasítják. Az ábrából látható, hogy a 2–4. állítás esetén – melyek az édesanya/feleség munkába állásának negatív következményeire vonatkoznak – az egyetértők aránya az adatfelvételek során folyamatosan csökken, ennek megfelelően az elutasítók aránya folyamatosan nő.

A 6. állítás esetén, vagyis a férj és feleség otthoni felelősségének egyértelmű, „hagyományos” szétválasztása kérdésében az egyetértők aránya 1994 és 2002 között csökkent nagyobb mértékben, majd 2002-től megint valamennyivel többen értettek egyet ezzel. A határozottan elutasítók aránya hasonlóképp, 1994 és 2002 között nőtt jelentősen, majd visszacsökkent, 2022-re az 1994-es szint alá (18,1 százalékról 16,3 százalékra).

A logisztikus regresszió során megnéztük, milyen eltérések vannak az egyes állításokkal való egyetértésben a vallásosak és nem vallásosak között. Az esélyhányados azt fejezi ki, hogy a vizsgált csoportban az adott viselkedés előfordulásának valószínűsége hányszor nagyobb vagy kisebb

annak valószínűségénél, hogy az nem fordul elő egy kijelölt referenciacsoporthoz képest. A 2. táblázatban csak a szignifikáns értékeket tüntettük fel. A feltüntetett értékek az esélyhányadosok, amennyiben a referenciacsoport a nem vallásosak csoportja. Az elemzés során, ha volt, kiszűrtük a nem, az életkor, a településtípus és a végzettség módosító hatását.

2022-ben 1,59-szer nagyobb eséllyel értettek egyet a nem vallásosak azzal, hogy egy dolgozó anya ugyanolyan meleg kapcsolatot ápolhat a gyermekével, és két lekérdezés során, 1994-ben, illetve 2012-ben a vallásosak voltak azok, akik szerint hatéves kor előtt a gyermek megsínyli, ha dolgozik az édesanyja. Szintén a vallásosak 1994-ben 1,37-szor nagyobb eséllyel fordultak elő azok közt, akik úgy gondolták, hogy a férj feladata a pénzkeresés, a nőé az otthoni feladatok ellátása, de a későbbi lekérdezések során a vallásosság szempontjából nem volt különbség (2. táblázat). Az elutasítást vizsgálva több kapcsolatot találtunk. Az első állítás esetén („Egy dolgozó anya ugyanolyan meleg és szoros kapcsolatban lehet a gyerekeivel, mint egy olyan anya, aki nem dolgozik”) a vallásosság alapján nincs különbség az elutasítók közt, ellenben a hatéves kor előtti munkavégzés negatív hatását a nem vallásosak 1,4-1,5-szer nagyobb arányban utasították el a két utolsó lekérdezés során a vallásosakhoz képest. Szintén a nem vallásosak voltak nagyobb arányban, de csak 2002-ben és 2012-ben, azok között, akik elutasították, hogy a feleség teljes munkaidős foglalkoztatása káros a családra. A 2022-es kutatás kivételével a nem vallásosak utasították el nagyobb eséllyel, hogy a nő alapvető vágya az otthon és a gyermek, illetve azt, hogy a háziasszonyi teendők ellátása is önmegvalósítás lehet egy nő számára. 2022-ben azonban mindkét kérdésben hasonló arányban voltak elutasítók a vallásosak és a nem vallásosak.

Az úgynevezett hagyományos szerepet – a férj mint pénzkereső, a feleség mint a háztartás ellátója – elutasítók között is a nem vallásosak fordulnak elő nagyobb arányban, 2012 kivételével minden lekérdezés során.

2. táblázat: Az édesanya munkába állásával, otthoni teendőivel kapcsolatos állításokkal egyetértők, illetve azokat elutasítók arányainak összefüggése a vallásossággal (bináris logisztikus regresszió). Táblázatunkban a statisztikai elemzések eredményeit mutatjuk be, azaz a vallásosság és az egyes válaszokkal egyetértők, illetve azokat elutasítók esélyhányadosait (csak a szignifikáns értékeket tüntettük fel).¹

		1994	2002	2012	2022
Egy dolgozó anya ugyanolyan meleg és szoros kapcsolatban lehet a gyerekeivel, mint egy olyan anya, aki nem dolgozik.	Egyetért				0,63**
Hatéves kora előtt mindenképp megsínyli egy kisgyerek, ha az anyja dolgozik.		1,32*		1,50**	
A család élete megsínyli, ha a feleség teljes munkaidőben dolgozik.					
Állásban lenni is fontos lehet, de a legtöbb nőnek az az igazi vágya, hogy otthona és gyermeke legyen.		1,59***	1,59**		
A háziasszonyi teendők ellátása éppen olyan önmegvalósítás lehet egy nő számára, mint a kereső munka.					
A férj feladata a pénzkeresés, a feleségé a háztartás és a család ellátása.		1,37*			
Egy dolgozó anya ugyanolyan meleg és szoros kapcsolatban lehet a gyerekeivel, mint egy olyan anya, aki nem dolgozik.	Nem ért egyet				
Hatéves kora előtt mindenképp megsínyli egy kisgyerek, ha az anyja dolgozik.				0,70*	0,66**
A család élete megsínyli, ha a feleség teljes munkaidőben dolgozik.			0,69*	0,70*	
Állásban lenni is fontos lehet, de a legtöbb nőnek az az igazi vágya, hogy otthona és gyermeke legyen.		0,59*	0,49***	0,64*	
A háziasszonyi teendők ellátása éppen olyan önmegvalósítás lehet egy nő számára, mint a kereső munka.		0,48***	0,63**	0,59***	
A férj feladata a pénzkeresés, a feleségé a háztartás és a család ellátása.		0,61***	0,69*		0,61**

¹ A statisztikai szignifikancia megállapításához 95 százalékos konfidenciaintervallumot (95% CI) és p értéket is számítottunk. A táblázatban a jelölések: ***: $p < 0,001$; **: $p < 0,01$; *: $p < 0,05$. Az elemzésbe bevont többi magyarázó változó (nem, életkor, településtípus, végzettség) hatását nem tüntettük fel a táblázatban. Mivel a referenciakategóriát a nem vallásosak jelentik, a táblázat celláiban található értékek az adott állítással egyetértők, illetve egyet nem értők között a vallásosak előfordulásának esélyét jelzik.

Családi szerepek és vallásosság – csak 2022-ben feltett kérdések

A 2022-es adatfelvétel során újabb kérdések feltételére került sor, amelyek a családi szerepekre vonatkoznak. Megvizsgálva, hogy ezek mutatnak-e összefüggést a vallásossággal, csak kevés kapcsolatot találtunk. A feltett kérdések a következők voltak:

- Ön szerint melyik szülőnek kellene gondoskodnia a család anyagi biztonságáról?
- Ön szerint melyik szülőnek kellene a gyermekről gondoskodnia napi szinten?
- Ön szerint melyik szülőnek kellene játszania a gyermekkel, és részt venni annak szabadidős tevékenységeiben?
- Ön szerint melyik szülőnek kellene megtanítania a gyermeket viselkedni?
- Ön szerint melyik szülőnek kellene időt szakítania arra, hogy meghallgassa a gyermeket és tanácsot adjon neki, amikor problémái vannak?
- Ön szerint melyik szülőnek kellene példaképnek lennie a gyermek számára?

Összefoglalás

Aszakirodalom alapján ugyan megállapítható, hogy a vallásosság kihat a családi értékrendre (Bognárné, 2016), ez adatainkból csak korlátozottan olvasható ki, mivel vizsgálatunk – az adatbázisban megtalálható kérdések alapján – csupán az attitűdökre vonatkozhatott. Egyrészt a családi szerepek csak közvetetten utalnak az értékrendre, másrészt a vallásosságot is csak korlátozottan tudtuk vizsgálni a feltett kérdések alapján. Elemzésünk így a családi szerepek és a vallásossággal kapcsolatos kérdés (a templomba járás gyakorisága) között csak gyenge kapcsolatot mutatott ki. A felmérésekben feltett kérdések között csak néhány esetben találtunk erre utaló összefüggést, ott is csak akkor, ha különítettük az egyes kapcsolódó állításokat határozottan támogatók vagy elutasítók vallásosságát. Az édesanya munkába járásával, az otthoni teendőkkel kapcsolatos kérdések esetén valamivel nagyobb az aránya a vallásosak között azoknak, akik az édesanya nagyobb otthoni szerepvállalásával értenek egyet, míg a nem vallásosak ezt nagyobb mértékben utasítják el. A különbség azonban az összes válaszadót tekintve nem jelentős, hiszen az elutasítók aránya általában 10 és 20 százalék között van,

A kérdésekre adott válaszokat ismét dichotomizáltuk, aszerint, hogy

- az anyának vagy nem az anyának (azaz a bizonytalanok, illetve azok, akik szerint az apának);
- az apának vagy nem az apának (azaz a bizonytalanok és azok, akik szerint az anyának).

A vallásossággal, az előzőekhez hasonlóan, logisztikus regresszióval kerestük az összefüggést, figyelembe véve a nem, az életkor, a településtípus és a végzettség hatását. A feltett kérdések és a vallásosság nagyon kevés összefüggést mutattak, mindössze két esetben találtunk – nem túl jelentős – eltérést a válaszok között. A harmadik kérdés esetén – a gyerek szabadidős tevékenységével kapcsolatban – a nem vallásosak 1,4-szer nagyobb eséllyel értenek egyet azzal, hogy az anyja feladata a gyerek szabadidejében a vele való foglalkozás. Azzal pedig, hogy az apának kellene példaképül szolgálnia, a vallásosak kétszer nagyobb eséllyel értenek egyet.

A többi kérdés esetén sem az anya, sem az apa szerepét illetően nem találtunk különbséget a vallásosság alapján.

és nem is minden lekérdezés során, nem is minden kérdés esetén találtunk különbséget.

A családi szerepeket tekintve az utóbbi évtizedekben jelentősen megváltozott az otthoni szerepvállalással kapcsolatos felfogás – az anyák munkavállalását támogató vélemények erősödtek az elmúlt harminc évben –, azt sokkal inkább a társadalmi környezet, mintsem a vallásosság határozza meg. Más szóval az, hogy az apák szerepe megnövekedett – akár háztartásról, akár gyereknevelésről van szó –, nem a vallásosság, hanem a társadalom hozzáállásának a következménye, ahogy ezt már korábban Spéder Zsolt (2011), illetve Benedek Szidónia Anna és Dorner László (2015) is tapasztalta vizsgálata során. Az anya vagy az apa szerepére vonatkozó, 2022-ben feltett kérdéseknél nagyon kevés esetben találtunk különbséget a vallásosság vizsgált mutatója mentén, a legjelentősebb eredmény, hogy az apa példaképszerével a vallásosak kétszer akkora eséllyel értenek egyet, ami alátámasztja Fényes és munkatársai (2020) kutatási eredményét is. Feltételezhető, hogy az apák nagyobb házi szerepvállalását ugyanúgy alátámaszthatja a nők munkába állásának és otthonon kívüli

önmegvalósításának támogatása, mint az apák nővekvő felelősségvállalása az otthon falain belül. Összességében megállapíthatjuk, hogy az ISSP-vizsgálatok adatai alapján a vallásosság nem befolyásolja jelentősen a családi szerepekhez való viszonyulást, azonban ahol van különbség, ott a hagyományos szerepeket (az édesanya az otthont, míg az édesapa az anyagi hátteret biztosítja) inkább a vallásosak, azaz azok támogatják, akik bármilyen gyakorisággal, de azért járnak templomba. Kiemelendő elemzésünk erős limitációja, tudniillik hogy a vallásosságot csak a templomba járás gyakorisága alapján tudtuk vizsgálni a felvett adatok alapján. A templomba járás gyakorisága ugyan kifejez egy attitűdöt a vallással kapcsolatban, a vallásosság azonban ennél sokkal összetettebb fogalom.

Felhasznált irodalom

- Andorka R. (2006). *Bevezetés a szociológiába*. Osiris.
- Benedek S. A. & Dörner L. (2015). Az apa szerepe a kisgyermek életében. *Gyermekevelés*, 3(2), 1–14. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2015.2.1.14>
- Bognárné K. J. (2016). A családi nevelés és a szülői hivatás sajátosságai, feladatai. *Collegium Doctorum*, 12(2), 348–371.
- Burgess, E. W. (1972). The family as a unity of interacting personalities. In G. D. Erikson & T. P. Hogan (Eds.). *Family therapy: An introduction to theory and technique* (pp. 4–15). Brooks/Cole.
- Cseh-Szombathy L. (1979). *Családszociológiai problémák és módszerek*. Gondolat.
- Durkheim, É. (2004). *A vallási élet elemi formái*. L'Harmattan.
- Engler Á. (2017). *A család mint erőforrás*. Gondolat.
- Engler Á. & Pári A. (2022). A család jövője – az elsődleges szocializációs közeg társadalmi szerepváltozása. *Századvég*, 2(3), 11–34.
- Fényes, H., Pusztai, G. & Engler, Á. (2020). Gender role attitudes and religiosity among higher education students. *Journal for the Study of Religions and Ideology*, 19(55), 69–84.
- Földvári M. & Harrach G. (2016). Vallásosság és család: A vallásosság összefüggése a családra, házasságra és gyermekvállalásra vonatkozó nézetekkel és a demográfiai eseményekkel a népszámlálási eredmények és országosan reprezentatív adatfelvételek tükrében. In Földvári M. & Hakkel T. (szerk.). *Riport a családokról: A Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet kutatási eredményei 2015*. (pp. 181–221). Család-, Ifjúság- és Népesedéspolitikai Intézet – L'Harmattan.
- Fényes, H., & Pusztai, G. (2020). Nemi szerepattitűdök és vallásosság a felsőoktatási hallgatók körében. *Szociológiai Szemle*, 30(3), 49–69.
- Fűrész T. (2021). A családnak nincs alternatívája. *Confessio*, 45(2), 6–13. <https://confessio.reformatus.hu/v/a-csaladnak-nincs-alternativaja/>
- Goeke-Morey, M. C. & Cummings, E. M. (2017). Religiosity and parenting: recent directions in process-oriented research. *Current Opinion in Psychology*, 15, 7–12. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.006>
- Gyorgyovich M. & Pári A. (2023). A család(fogalom) pluralizálódása a magyar társadalomban. In Pári A. & Gyorgyovich M. (szerk.). *Család – Érték – Tér* (pp. 13–36). Kincs – Századvég.
- Gyökössy E. (2015). *Kapcsolatápolás*. Szent Gellért Kiadó.
- Keller T. (2010). Változás és folytonosság a vallásossággal kapcsolatban. *Statisztikai Szemle*, 88(2), 141–153.
- Komlósi S. (1998). Alapvető ismeretek a családról. In Komlósi S. (szerk.). *Családi életre nevelés* (pp. 24–94). Nemzeti Tankönyvkiadó
- Kopp M. & Skrabski Á. (2020). *A boldogságkeresés útjai és útvesztői: Hogyan köteleződhetünk el egy életre szóló párkapcsolatban?* L'Harmattan.
- Kozma T. (1999). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kozma T. (2001). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Lorentzen, J. (2015). *Az apaszerep története Norvégiában 1850–2012*. Pont.
- Major E., Gyorgyovich M., Ludescher M. G. & Székely A. (2023). A vallásosság összefüggései a családi állapottal és a gyermekvállalással. In Pári A. & Gyorgyovich M. (szerk.). *Család – Érték – Tér* (pp. 163–176). Kincs – Századvég.

- Mészáros I. (2009). A család változó szerepe a gyermekek szocializációjában. In Kállai E. & Kovács L. (szerk.). *Megismerés és elfogadás: Pedagógiai kihívások és roma közösségek a 21. század iskolájában* (pp. 67–73). Nyitott Könyvműhely.
- Papházi T., Tárkányi Á. & Kapdebo Á. (2022). Gyermekvállalási szándékok a Hungarostudy adatainak tükrében. In Engler Á., Purebl Gy., Susánszky É. & Székely A. (szerk.). *Magyar lelkiállapot 2021: Család – egészség – közösség* (pp. 69–92). Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért.
- Pári A. (2014). A 25–40 éves férfiak szerepe és jellemzői – különösen a gyermekvállalás – Magyarország térbeli társadalmi folyamatainak alakulásában. *Polgári Szemle*, 10(3–6), 349–368.
- Pári A. & Balog P. (2022). A gyermekvállalást jelenleg elutasító gyermektelenek a fiatal felnőttek körében. In Engler Á., Purebl Gy., Susánszky É. & Székely A. (szerk.). *Magyar lelkiállapot 2021: Család – egészség – közösség* (pp. 147–167). Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért.
- Pári, A., Nagy, T., & Kozák, K. (2022). A gyermekvállalás elutasításának tudatos tényezői a 25–44 éves diplomások körében. In Aczél P. (szerk.). *Család-Gyermek-Jövő* (pp. 165–190). Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért.
- Pongrácz T. (2005): Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai. In Nagy I. – Pongrácz T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről 2005*. Budapest TÁRKI Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, 73–86.
- Pongrácz T. – S. Molnár E. (2011): Nemi szerepek és a közvélemény változásának kölcsönhatása. In Nagy I. – Pongrácz T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről 2005*. Budapest TÁRKI Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, 73–86.
- Pusztai G. (2009). *A társadalmi tőke és az iskola. Kapcsolati források erőhatása az iskolai pályafutásra*. Új Mandátum
- Pusztai G. (2020). *A vallásosság nevelésszociológiája. Kutatások vallásos nevelésről és egyházi oktatásról*. Gondolat.
- Pusztai G., Demeter-Karászi Zs., Csonka É., Bencze Á., Major E., Szilágyi E. & Bacscai K. (2024). Patterns of parental involvement in schools of religious communities: A systematic review, *British Journal of Religious Education*. <https://doi.org/10.1080/01416200.2024.2315550>
- Pusztai G. & Engler Á. (2022). A magyarországi fiatalok kilencedik legégetőbb problémája: a családi élet kihívásai és válaszai. In Pillók P. & Székely L. (szerk.). *Kívánj tized! A magyarországi fiatalok nemzedéki önreflexiója és jövőképe* (pp. 175–194). Nemzeti Ifjúsági Tanács Szövetsége.
- Pusztai, G., Róbert, P. & Fényes, H. (2023). Parental Involvement and School Choice in Hungarian Primary Schools. *School Choice in Europe*, 17(1), 118–135. <https://doi.org/10.1080/15582159.2023.2169812>
- Read, J. G. (2003): The Sources of Gender Role Attitudes among Christian and Muslim Arab-American Women. *Sociology of Religion*, 64(2): 207–222. <https://doi.org/10.2307/3712371>
- Rosta G. (2011). Vallásosság a mai Magyarországon. *Vigilia*, 76(10), 741–750.
- Rosta G. & Pusztai G. (2022). Az egyházi oktatás hatása a fiatalok vallásosságának alakulására. *Educatio*, 31(3), 425–444.
- Schanda B. (2022). Néhány alkotmányjogi megfontolás az apasággal kapcsolatban: A család mint a társadalom alapja. *Iustum Aequum Salutare*, 18(3), 139–152. https://ias.jak.ppke.hu/20223sz/09_SchandaB_IAS_2022_3.pdf
- Spéder Zs. (2011). Ellentmondó elvárások között... In Nagy I. & Pongrácz T. (szerk.): *Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről* (pp. 207–228). TÁRKI.
- Székely A. (2008). A vallásosság alakulása Magyarországon 1995–2006 között: A vallásosság összefüggései a gyermekszámmal. Vallásosság és lelki-egészségi állapot. In Kopp Mária (szerk.). *Magyar lelkiállapot 2008: Esélyerősítés és életminőség a mai magyar társadalomban* (pp. 373–381). Semmelweis Kiadó.
- Székely A., Kovács K. T. & Székely B. A. (2022). A vallásosság és a lelki egészség összefüggéseinek alakulása a Hungarostudy kutatások tükrében. In Engler Á., Purebl Gy., Susánszky É. & Székely A. (szerk.). *Magyar lelkiállapot 2021: Család – egészség – közösség* (pp. 375–395). Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért.
- Székely A., Major E. & Székely B. A. (2023). A házassággal kapcsolatos attitűdök és a vallásosság kapcsolata a Hungarostudy 2021 kutatás eredményei alapján. *Máltai Tanulmányok*, 5(4), 36–52. <https://doi.org/10.56699/MT.2023.4.3>
- Tomka M. (2008). Röviden a szlovákiai és magyarországi vallásosságról. In Császár M. & Rosta G. (szerk.). *Ami rejtve van s ami látható: Tanulmányok Gereben Ferenc 65. születésnapjára* (pp. 473–488). PPKE BTK Szociológia Intézet.

Függelék

1. táblázat: A templomba járás gyakorisága nem, településtípus, végzettség, korcsoportok valamint felekezet szerint csoportosítva. ISSP-felmérések (1994, 2002, 2012 és 2022)

		Hetente többször	Havonta többször	Évente többször	Ritkábban, mint évente	Nem jár templomba
Város	2002 (n = 638)	0,8%	11,6%	20,4%	33,5%	33,7%
	2012 (n = 668)	0,9%	7,9%	12,9%	32,6%	45,7%
	2022 (n = 742)	1,5%	7,0%	24,9%	20,8%	45,8%
Község	2002 (n = 369)	1,9%	13,6%	23,8%	32,8%	27,9%
	2012 (n = 344)	1,5%	10,2%	18,3%	35,8%	34,3%
	2022 (n = 284)	0,7%	7,0%	22,9%	21,5%	47,9%
Nincs érettségi	1994 (n = 1048)	12,0%	7,7%	26,6%	26,9%	26,7%
	2002 (n = 620)	1,1%	11,6%	19,7%	34,5%	33,1%
	2012 (n = 580)	1,2%	9,5%	17,2%	30,9%	41,2%
	2022 (n = 515)	0,8%	7,8%	24,1%	18,4%	48,9%
Érettségi	1994 (n = 316)	7,6%	3,8%	28,8%	29,1%	30,7%
	2002 (n = 342)	1,2%	12,6%	25,1%	31,6%	29,5%
	2012 (n = 294)	0,3%	5,1%	10,9%	40,5%	43,2%
	2022 (n = 339)	1,2%	4,4%	23,3%	23,3%	47,8%
Felsőfok	1994 (n = 127)	10,2%	2,4%	25,2%	29,1%	33,1%
	2002 (n = 45)	2,2%	20,0%	22,2%	28,9%	26,7%
	2012 (n = 137)	1,5%	12,4%	12,4%	31,4%	42,3%
	2022 (n = 172)	2,3%	9,9%	26,7%	24,4%	36,6%

		Hetente többször	Havonta többször	Évente többször	Ritkábban, mint évente	Nem jár templomba
18-29	1994 (n = 293)	3,4%	3,8%	28,3%	24,2%	40,3%
	2002 (n = 222)	0,0%	9,5%	22,1%	36,5%	32,0%
	2012 (n = 179)	0,6%	3,9%	7,3%	26,8%	61,5%
	2022 (n = 117)	0,0%	1,7%	17,9%	17,1%	63,2%
30-39	1994 (n = 313)	5,1%	3,2%	32,9%	29,4%	29,4%
	2002 (n = 177)	0,6%	6,2%	24,9%	35,6%	32,8%
	2012 (n = 223)	0,9%	8,5%	11,2%	33,6%	45,7%
	2022 (n = 256)	0,8%	6,6%	19,1%	25,0%	48,4%
40-49	1994 (n = 269)	6,7%	4,5%	27,5%	34,2%	27,1%
	2002 (n = 169)	0,6%	9,5%	23,1%	37,3%	29,6%
	2012 (n = 169)	0,6%	4,1%	14,8%	34,9%	45,6%
	2022 (n = 154)	1,3%	5,2%	22,7%	21,4%	49,4%
50-64	1994 (n = 341)	15,2%	9,4%	23,8%	26,7%	24,9%
	2002 (n = 258)	1,9%	15,1%	22,9%	30,6%	29,5%
	2012 (n = 255)	0,4%	6,7%	15,3%	40,8%	36,9%
	2022 (n = 273)	2,6%	5,1%	23,8%	20,5%	48,0%
65+	1994 (n = 275)	24,4%	11,3%	22,2%	23,6%	18,5%
	2002 (n = 183)	2,7%	20,8%	14,8%	26,8%	35,0%
	2012 (n = 185)	2,7%	20,5%	25,4%	29,7%	21,6%
	2022 (n = 228)	0,9%	14,0%	35,5%	18,4%	31,1%

		Hetente többször	Havonta többször	Évente többször	Ritkábban, mint évente	Nem jár templomba
Nincs felekezet	2012 (n = 200)	0,0%	0,0%	0,5%	10,5%	89,0%
	2022 (n = 255)	1,2%	1,6%	4,7%	8,6%	83,9%
Katolikus	2012 (n = 623)	1,0%	11,1%	17,3%	41,1%	29,5%
	2022 (n = 562)	1,1%	8,4%	29,5%	27,8%	33,3%
Protestáns	2012 (n = 159)	0,6%	9,4%	23,9%	35,8%	30,2%
	2022 (n = 191)	1,6%	8,9%	37,2%	18,8%	33,5%
Egyéb	2012 (n = 16)	18,8%	25,0%	12,5%	25,0%	18,8%
	2022 (n = 14)	0,0%	28,6%	7,1%	7,1%	57,1%
Nem tartozik felekezethez	2012 (n = 200)	0,0%	0,0%	0,5%	10,5%	89,0%
	2022 (n = 798)	1,2%	1,6%	4,7%	8,6%	83,9%
Felekezethez tartozik	2012 (n = 255)	1,3%	11,0%	18,6%	39,6%	29,5%
	2022 (n = 767)	1,2%	8,9%	31,0%	25,0%	33,9%
Férfi	1994	5,5%	5,5%	27,8%	30,4%	30,8%
	2002	0,2%	10,8%	21,3%	32,1%	35,7%
	2012	0,8%	4,2%	11,7%	33,7%	49,6%
	2023	0,4%	5,6%	22,5%	20,3%	51,1%
Nő	1994	15,8%	7,3%	26,2%	25,0%	25,7%
	2002	2,1%	13,9%	21,9%	34,3%	27,9%
	2012	1,1%	12,6%	17,6%	33,7%	35,0%
	2023	1,8%	8,4%	26,0%	21,7%	42,1%
Elemszám	1994 (1491)	163 (10,93%)	96 (6,44%)	402 (26,96%)	411 (27,57%)	419 (28,10%)
	2002 (1008)	12 (1,19%)	125 (12,40%)	218 (21,63%)	335 (33,23%)	318 (31,55%)
	2012 (1011)	10 (0,99%)	88 (8,70%)	149 (14,74%)	341 (33,73%)	423 (41,84%)
	2023 (1027)	12 (1,17%)	73 (7,11%)	250 (24,34%)	216 (21,03%)	476 (46,35%)